
Utrpení je velkým motorem našeho činění. 1. lékařská fakulta UK si připomněla svého někdejšího pacienta Psychiatrické kliniky Bedřicha Smetanu

Utrpení je velkým motorem našeho činění. 1. lékařská fakulta
UK si připomněla svého někdejšího pacienta Psychiatrické
kliniky Bedřicha Smetanu

Přívětivé a přátelské prostředí Psychiatrické kliniky 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy čekalo na novináře, kteří se zúčastnili dnešní tiskové konference ke 125. výročí úmrtí skladatele Bedřicha Smetany, jednoho z nejslavnějších pacientů tohoto ústavu; a ani po více než století, které uplynulo od smrti geniálního skladatele, není skutečná příčina jeho choroby uspokojivě objasněna.

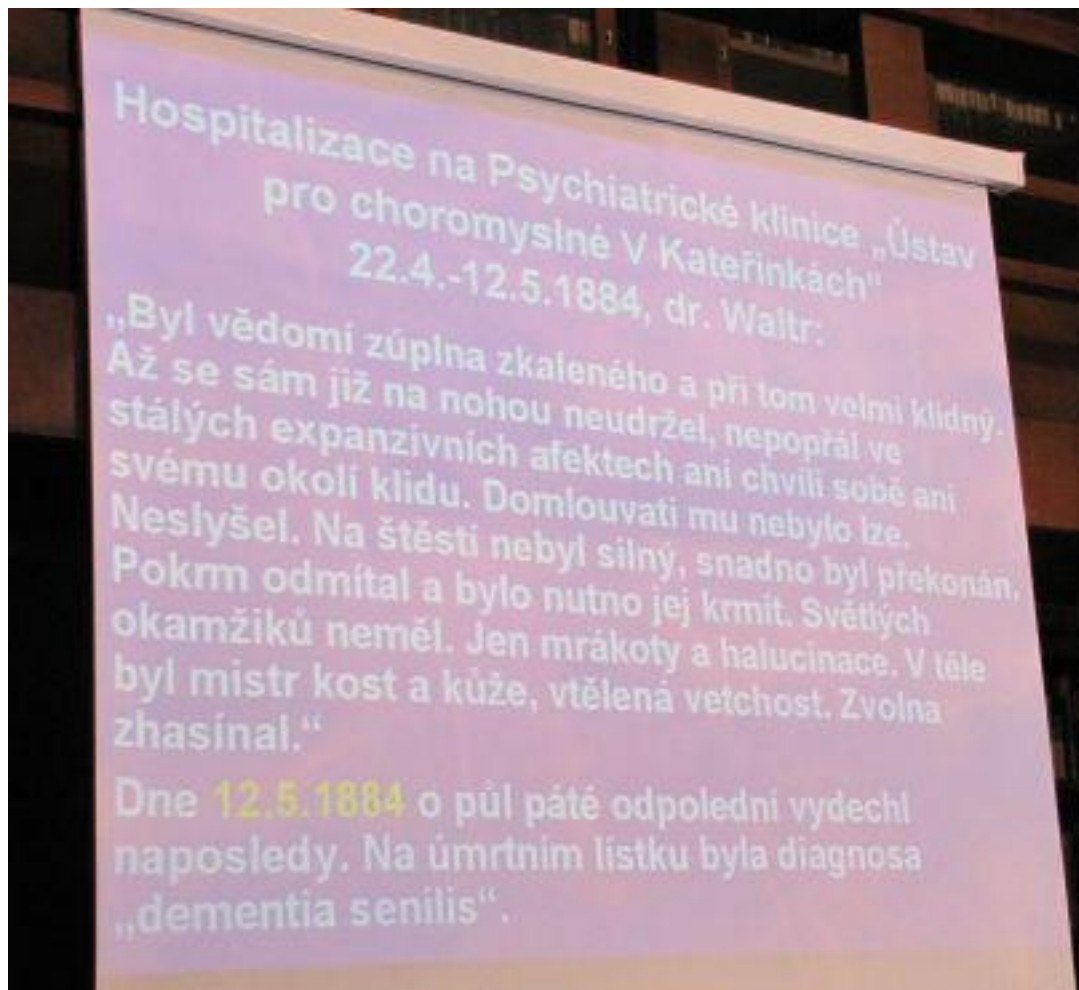
zleva: Prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc., MBA, děkan 1. lékařské fakulty UK v Praze, MUDr. Jan Bříza, CSc., MBA, zástupce ředitelky Všeobecné fakultní nemocnice v Praze, Prof. MUDr. Jiří Raboch, DrSc., přednosta Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN, PhDr. Olga Mojžíšová, vedoucí Muzea Bedřicha Smetany

„Nemáme pro vás připraveno žádné senzační odhalení,“ řekl v úvodu Prof. MUDr. Jiří Raboch, DrSc. přednosta Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN, „scházíme se proto, abychom se na mistrovo onemocnění podívali očima současné lékařské vědy a rekapitulaci průběhu jeho choroby a shrnutím dosavadních dohadů i teorií o její diagnóze vzdali hold a úctu našemu bývalému pacientovi, protože tak to bohužel bývá, že někteří z nich v naší budově opouštějí tento svět.“

TERMINÁLNÍ CHOROBA BEDŘICHA SMETANY

15.4.1884 dr. Guth – velmi vyvinutá pomatenost.

„První známky onemocnění sahají do léta minulého roku. Naříkal na občasné se vyskytující přeludy sluchu i zraku. Řikal, že slyší v tom koutě jasně toho nebo onoho mluvit tak, jak by jej viděl. Poznenáhlu ztrácel paměť, nemohl na to neb ono slovo nebo jméno přijít, vydrží několik hodin za sebou křičet, jest nečistý, vodu nechce ani vidět, uvádí v bytě vše v nepořádek, abstinuje po dva až tři dny, potom zase hltavě jí...“

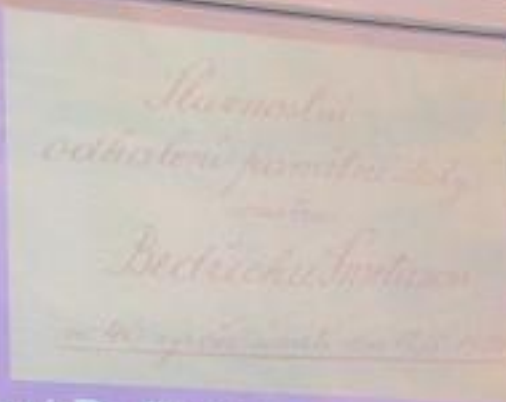
přijetí B. Smetany k hospitalizaci a popis jeho choroby z dobových materiálů

Přesná příčina choroby B. Smetany nebude moci být asi nikdy zcela objasněna. Odborníci vycházejí při jejím zkoumání spíše z dedukcí. Jedním ze zdrojů jsou dobové zápisy lékařů kliniky o chorobě a druhým je pitva provedená 14. 5. 1884 doc. Jaroslavem Hlavou. Chorobopis se za neznámých okolností ztratil a ztratil se také mozek Bedřicha Smetany, uložený do speciální skleněné schránky. Příčinu k dohadům o skutečné diagnóze zavdalo umístění pamětní desky 12. 5. 1924, kterou na pokoji, kde Smetana zemřel, umístila Smetanova společnost za účasti Zdeňka Nejedlého a dalších významných představitelů tehdejší vědy a kultury. Od té doby se vedly vášnivé spory o chorobu B. Smetany mezi patology, psychiatry, odborníky jiných lékařských oborů.

SPORY O CHOROBY BEDŘICHA SMETANY

- 1884 Úvahy patologicko-anatomické – prof. Hlava x prof. Šikl
- 1924 Úvahy psychiatrické prof. Heveroch x prof. Haškovec
- 2001 Úvahy otologické – Vlčkův tým
- 2001 Úvahy serologické – Vlčkův tým
- **2005 - 9 Úvahy stomatochirurgické – doc. Ramba**
- 2009 - Úvahy psychiatrické – dr. Vacek
- Úvahy ...???

Demence s nasedajícími delirii

- 12.5.1924 Společnost Bedřicha Smetany, pamětní deska
- prof. Heveroch – arteriosklerotická demence, dr. Hlava souhlasí
- prof. Haškovec – progresivní paralýza
- 2001 Vlčkův tým – progresivní paralýza
- 2005, 2009 doc. Ramba – chronická osteomyelitida a atrofická demence

spory a dosavadní diagnózy příčin choroby Bedřicha Smetany

Prof. Antonín Heveroch, psychiatr, razil názor, že se jednalo o arteriosklerotickou zmatenost (demenci). K tomuto táboru se později připojil prof. Vladimír Vondráček. Naopak zakladatel české neurologie prof. Ladislav Haškovec tvrdil, že se jednalo o terciární stádium syfilidy – progresivní paralýzu. Po otevření hrobu B. Smetany v r. 1987 prozkoumala pozůstatky Smetanova těla skupina odborníků vedená profesorem Emanuelem Vlčkem. Její závěr byl, že se skutečně jednalo o progresivní paralýzu. Členem odborného týmu byl stomatochirurg doc. Jiří Ramba, který nedávno vydal knihu, ve které v kapitole „Osudná hra Bedřicha Smetany“ opět otvírá otázku Smetanova onemocnění. Na základě především rozboru kostních nálezů tvrdí, že Bedřich Smetana nikdy netrpěl luetickou nákazou a uvažuje spíše o presenilní atrofii Pickova typu (v současné terminologii frontotemporální demence – Pickova choroba) a chronické osteomyelitidě lebečních kostí.

Diagnostické možnosti - SYFILIS

- Silně virulentní epidemie 1494 – 1496 – trest za bezbožnost, galská nemoc
- **Syphilis** – 1521 Girolomo Francastoro – pastevec Syphilus
- Rudolf II (1552 – 1612), Albrecht z Valdštejna (1583 – 1634), pánové z Hradce (Adam II 1549 – 1596)
- 1905 Schaudinn pozorování **spirochet** pod mikroskopem
- 1907 Wassermann serologický test na Lu (Bordet-Wassermannova reakce – BWR)
- 1913 Noguchi souvislost spirochet v mozku a progresivní paralysy
- 1917 Wagner von Jauregg - malarioterapie

diagnostické možnosti obou nejčastěji uváděných příčin choroby B. Smetany v době jeho úmrtí a po ní

„Nemyslím si, že je možné při současné nedostupnosti důkazů diagnózu jednoznačně určit a nepovažuji to ani za nutné. Bedřicha Smetany si jistě budeme vážit jako geniálního představitele české hudební tvorby a budeme s ním soucítit, jak byl ve stáří těžce nemocen a co musel před smrtí vytrpět. Jeho kontakt s psychiatrií mu určitě nebude přitěžovat,“ řekl prof. Raboch, „chtěli bychom příběhem Bedřicha Smetany zdůraznit jedinečné spojení lékařů a pacientů v nemocnicích a fakultách na Albertově nebo na Karlově náměstí a vyjádřit úctu k výsledkům práce našich předchůdců a znovu si uvědomit, jaké je postavení duševně nemocných pacientů v naší společnosti a jaký je vztah nás lékařů i veřejnosti k nemoci, stáří, utrpení a smrti.“

Prof. MUDr. Jiří Raboch, DrSc., přednosta Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN

„Bedřich Smetana zemřel v prostorách zdejší Psychiatrické kliniky, ale jeho hudba je nesmrtelná,“ řekl děkan 1. lékařské fakulty UK v Praze prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc., MBA. „Včera byl jeho cyklem symfonických básní Má vlast zahájen Mezinárodní hudební festival Pražské jaro, ať si to uvědomujeme nebo ne, každý máme vztah k Bedřichu Smetanovi.“

Prof. MUDr. Tomáš Zima, DrSc., MBA, děkan 1. lékařské fakulty UK v Praze

Jako příklad, který dokumentuje vývoj moderní psychiatrie a také této kliniky, vidí hospitalizaci slavného skladatele MUDr. Jan Bříza, CSc., MBA, zástupce ředitelky Všeobecné fakultní nemocnice v Praze.

MUDr. Jan Bříza, CSc., MBA, zástupce ředitelky Všeobecné fakultní nemocnice v Praze

Že „utrpení je velkým motorem našeho činění,“ jak na tiskové konferenci řekl prof. Raboch, potvrdila i muzikoložka PhDr. Olga Mojžíšová, vedoucí Muzea Bedřicha Smetany.

PhDr. Olga Mojžíšová, vedoucí Muzea Bedřicha Smetany

„Jeho duševní choroba ho zahrnala do bolestné izolace, i když Smetana byl společensky nesmírně aktivní člověk, zbavila ho existenčního zajištění a přinutila k radikální změně života a životního stylu. Vypovídají o tom jeho deníky, korespondence i zápisky běžné komunikace, které narůstaly spolu s tím, jak postupovala choroba, a na kterou byl odkázán. Izolace, tlak obav z budoucnosti a sama choroba, kdy trpěl halucinacemi, šumem a pískáním v uších, stále častějšími a hlubšími výpadky paměti a trýznivými duševními stavy spolu s jeho hluchotou ho nasměrovaly k intenzivní práci, kdy musel žít a musel komponovat. V posledních deseti letech jeho života vznikla mistrova vrcholná díla – cyklus symfonických básní *Má vlast*, opery *Hubička*, *Tajemství* a *Čertova stěna*, oba jeho smyčcové kvartety a další orchestrální a sborová díla, tedy téměř jedna třetina jeho tvorby. Je neuvěřitelné, že ač úplně hluchý, Smetana ohluchl v r. 1874 ve věku 50 let, se při svých cestách z Jabkenic do Prahy účastnil zkoušek svých oper v divadle a byl schopen podle gest dirigenta korigovat například tempa svých operních a symfonických děl. V té době v roce 1880 a 1881 ještě třikrát veřejně dirigoval své skladby a hrál na koncertech sólový klavír i s komorním ansámblem, to dokazuje, že jeho hudební představitelství a logika hudebního myšlení nebyly narušeny a že jeho kompoziční a teoretická průprava byly na vrcholné úrovni. Teprve v posledních třech letech byl přinucen zpomalit kvůli stále hlubším poruchám paměti a zhoršujícímu se duševnímu stavu. I jeho hudební řeč se změnila a to takovým způsobem, že někteří jí přestávali rozumět a přičítali změnu postupující chorobě, ale někteří, jak ukázal další hudební vývoj, v jeho posledních dílech vidí základy nové, moderní hudby 20. století.“

Bedřich Smetana je nejznámějším pacientem Psychiatrické kliniky, ale patřili k nim také spisovatel Ota Pavel, herci Miloš Kopecký a Vladimír Menšík nebo malíř Jan Zrzavý.

V závěru tiskové konference položili představitelé 1. LF UK a Psychiatrické kliniky 1. LF UK a VFN a Muzea Bedřicha Smetany kytky k pamětní desce Bedřicha Smetany před pokojem, kde 12. 5. 1884 skonal.

(Marie Kohoutová)